D·N
11/3 1952

Den tvåspråkiga riksdagen

I ett avseende brukar det vara lätt att få konservativ majoritet i riksdagen, och det är i fråga om dess egna sedvänjor och arbetsregler. Då är den friska reformviljan som bortblåst. Man har svårt att uppbåda den ens inom partier som eljest bröstar sig över sin framåtanda. I sättet att planera folkrepresentationens verksamhet märks tröghetens makt. Beträffande de offentliga förhandlingarna har det varit mycket svårt att, bryta gamla ovanor och få litet mera liv i spelet. Den omtalade "träkigheten i riksdagen" — numera påtagligare än "träkigheten på landsbygden" — har åtminstone delvis sin grund i en sorts konventionalism, som onekligen har många omständliga former. Därför också det sega motståndet mot att återge ett naturligt talspråk i riksdagsprotokollen, närmast genom att verben tas i singularis när den formen begagnas. Dividerandet i denna sak är beteknande särskilt för äldre riksdagsmän med talmanskonferensen i spetsen.

En skribent på dagens kultursida tror sig ha upptäckt intoleranta anspråk från de "högerpartiga" sida. Men det är väl ändå inte något övergrepp som begås om det talade ordet avtryckes såsom det talats, inte ens om det skrivits — att begära en formlig hänvändelse i varje enskilt fall synes bra onödigt. Hänvändelsen borde då snarare komma från de pluralisdyrkande traditionalisterna och manuskriptpläsarna.

Just nu gör anabbprotokollen ett ytterst förvirrat intryck. En talare i första kammaren den 5 mars bedömas använda s. k. formspråk i första delen av sitt anförande, nutidsspråk i senare hälften — tydligen har de stackars stenograferna inte vetat hur de skulle göra. Vid ett riskt repliskifte: skall då den tungförbrödda högtidliga formen och den mera lättflotade omväxla? Det är fara värt att talaren med den tyngre rustningen inte kommer till sin rätt på det sättet.

Riksdagssammanträden

Tisdagen den 11 Mars 1952

Första Kammaren kl. 4 em.
Andra Kammaren kl. 4 em.
Konst.-utsk. kl. 10 fm. Obs.
Statsutsk. in pleno kl. 11 fm.
Statsutsk. 1:a, 2:a o. 3:e avd. omed. efter slutat utsk.-plenum.
Statsutsk. 4:e avd. kl. 1.30 em. Obs.
Bevilln.-utsk. in pleno kl. 11 fm.
Bevilln.-utsk. 1:a o. 2:a avd. kl. 10 fm. Obs.
2:a Lagutsk. kl. 11 fm.
1:a Lagutsk. kl. 10 fm. Obs.
Jordbr.-utsk. kl. 10.30 fm. Obs.
Första Kamm. Beredn.-utsk. kl. 2 em. Obs.
Andra Kamm. Beredn.-utsk. kl. 2 em. Obs.

Den Kreugerska kampanjen

mot familjen Bonnier har observerats även i utlandet. Den danska tidskriften Medlemsblad for Organisationen af Bladudgivere i Provinsen behandlar i sitt senaste nummer kampanjen och understryker att den totalt misslyckats och att hr Kreuger inte kunnat förete några som helst skäl för sina oerhörda anklagelser.

Det är det elyggliga med denna Kreugerska offensiv att han på grundval av lösa rykten — i god eller mindre god tro — har kunnat småda en konkurrent utan att någon har kunnat gripa in, stoppa galenskapen och göra saken klar inför offentligheten. Dementier och påtagliga bevis är inte alltid tillräckliga för att utrota en av larmet väckt misstanke hos gott folk om att det kanske ändå har legat något i pratet. Kanske är det det som hr Kreuger har spekulerat i.

Emellertid har, fastslår tidskriften, den svenska pressen nästan genomgående tagit klart parti; undantag bildar några "neutralister" som valat "medla", men, tilläggen det, "man 'medlar' inte mellan en angripare och en oskyldigt angripen. Det kan inte vara tal om en kompromiss mellan ljog och sanning."

Ingenjör Kreuger har i sin kampanj följt de bästa av salig Goebbels metoder: oupphörlig upprepning av anklagelser och beskyllningar utan hänsyn till om de har något med verkligheten att göra. Till slut är det väl ändå någon som tror på dem.

Men efter framläggandet av de tyska dokumenten tycks hr Kreuger likvil ha givit upp. Han har lidit ett moraliskt nederlag. Vad hans innersta motiv än har varit, så blev han offer för en felspekulation. Kreuger har under denna strid isolerat sig och sina tidningar i svensk press, i vars historia han under dessa veckor skrivit ett så dystert kapitel.

Den svenska pressopinionen har nästan enhälligt dragit den slutsatsen i saken att familjen Bonnier står fullständigt rentvådd. Den har med samma enhällighet över Torsten Kreuger fallit den hårdaste dom som kan avkunnas över en tidningsman som avser att använ: Han misbrukade det fria ordet.

I den stora amerikanska tidskriften Editor & Publisher behandlas kampanjen den 1 mars 1952 av Howard E. Carson. Liksom i den danska tidskriften framhålles att hr Kreuger inte presterat skymten av bevis och att situationen är särskilt egenartad med tanke på att hr Kreuger och hans tidningar var pronatistiska under kriget, medan "Dagens Nyheter förblev en av de mera öppna kritikerna av nazismen".

Svenska presskommentarer har till övervädigande del varit kritiska mot Kreuger och kräver att han skulle framlägga bevis eller hålla tyst. Det betonas att efters som Kreuger börjat angreppet så var det honom bevisskyldigheten måste åligga.

För spartiska iaktagare är det en grundläggande fråga som förblivit obesvarad, Varför? Varför har tidningsägaren Kreuger givit sig in i saken på så svaga grunder och med sådan otillräcklig motivering?

Hr Mehr tar med lätt hand

på det faktum att sparvägsbolaget 1949 och första kvartalet 1950 helt inställde annonseringen efter konduktörer. Han bagatellserar annonseringens betydelse samtidigt som han skyller på det svåra arbetsmarknadsläget för att förklara den anmärkningsvärda nedgången i personalrekryteringen 1949. Hur stämmer detta med fakta? Det framgår av följande jämförelse mellan arbetsmarknadsstatistiken över platssökande och sparvägsbolagets siffror.

	Platssökande per 100 l. pl.	Platssökande inom SS
1948	89	2.461
1949	107	812
1950	98	1.293
1951	90	1.600

1949, då läget väsentligt lättade och arbetskraftstillgången genomsnittligt sett var som bäst under de fyra senaste åren, hade spårvägen sina sämsta siffror — behövs det mer bevis för annonseringens avgörande betydelse?

Det är helt ovidkommande för diskussionen att som hr Mehr gör ta fasta på antalet avgångna befattningshavare — denna siffra är ju främst en funktion av det allmänna arbetsmarknadsläget — däremot visar antalet ansökningar och nyanställningar bolagets egen aktivitet. Att denna var så ringa under 1949, då arbetsmarknadsläget var relativt gott, har fått allvarliga följdverkningar, som fortfarande gör sig gällande — personalbristen är just nu det svåraste hindret för standardförbättringar i trafiken.

PRESSGRANNAR

Onyttiga ord om vem som fått ge efter mest och vem som bäst rådet presidgen borde nu bestämmas efter det gladjande resultatet av upprepade förhandlingar och beskyllningar utan hänsyn till om de har något med verklighten att göra. Till slut är det väl ändå någon som tror på dem.

Men efter framlägganden av de tyska dokumenten tycks hr Kreuger likvil ha givit upp. Han har lidit ett moraliskt nederlag. Vad hans innersta motiv än har varit, så blev han offer för en felspekulation. Kreuger har under denna strid isolerat sig och sina tidningar i svensk press, i vars historia han under dessa veckor skrivit ett så dystert kapitel.

Den svenska pressopinionen har nästan enhälligt dragit den slutsatsen i saken att familjen Bonnier står fullständigt rentvådd. Den har med samma enhällighet över Torsten Kreuger fallit den hårdaste dom som kan avkunnas över en tidningsman som avser att använ: Han misbrukade det fria ordet.

I den stora amerikanska tidskriften Editor & Publisher behandlas kampanjen den 1 mars 1952 av Howard E. Carson. Liksom i den danska tidskriften framhålles att hr Kreuger inte presterat skymten av bevis och att situationen är särskilt egenartad med tanke på att hr Kreuger och hans tidningar var pronatistiska under kriget, medan "Dagens Nyheter förblev en av de mera öppna kritikerna av nazismen".

Svenska presskommentarer har till övervädigande del varit kritiska mot Kreuger och kräver att han skulle framlägga bevis eller hålla tyst. Det betonas att efters som Kreuger börjat angreppet så var det honom bevisskyldigheten måste åligga.

För spartiska iaktagare är det en grundläggande fråga som förblivit obesvarad, Varför? Varför har tidningsägaren Kreuger givit sig in i saken på så svaga grunder och med sådan otillräcklig motivering?

Hr Mehr tar med lätt hand

på det faktum att sparvägsbolaget 1949 och första kvartalet 1950 helt inställde annonseringen efter konduktörer. Han bagatellserar annonseringens betydelse samtidigt som han skyller på det svåra arbetsmarknadsläget för att förklara den anmärkningsvärda nedgången i personalrekryteringen 1949. Hur stämmer detta med fakta? Det framgår av följande jämförelse mellan arbetsmarknadsstatistiken över platssökande och sparvägsbolagets siffror.

	Platssökande per 100 l. pl.	Platssökande inom SS
1948	89	2.461
1949	107	812
1950	98	1.293
1951	90	1.600

1949, då läget väsentligt lättade och arbetskraftstillgången genomsnittligt sett var som bäst under de fyra senaste åren, hade spårvägen sina sämsta siffror — behövs det mer bevis för annonseringens avgörande betydelse?

Det är helt ovidkommande för diskussionen att som hr

Tolerans framför allt

Av fil. dr KARL-HAMPUS DAHLSTEDT

TURE NERMAN — pålitlig radikal i allt utom i fråga om lyrik — krävde redan 1917 att det svenska skriftspråket efter mönster av talspråket skulle genomföra singulara verbformer vid plurala subjekt (*på bar i stället för vi buro*). I år har hr Nerman (s) m. fl. och hr Ericsson i Näs (bf) m. fl. i riksdagens första respektive andra kammare motionerat till förmån för singulara verbformer i riksdagsprotokollen. Motionärerna konstaterade att singulara verbformer efter pluralt subjekt redan är i allmänt bruk i svenskt skriftspråk och hemställde att motioner som inges med texten skriven enligt det nyare språkbruket också i fråga om detta blir tryckta i enlighet med manuskriptet, samt att motsvarande modernisering av språket också komme att ske beträffande anföranden i riksdagens protokoll".

Kamrarnas allmänna beredningsutskott, som tog hand om motionerna, gick i sina likalydande utlåtanden än längre. De förordade att singulara verbformer skulle genomföras hela vägen i motioner, debattreferat och protokollens s. k. stomme, med undantag bara för de fall då enskilda motionärer önskar behålla pluralformerna. I utskottsbetänkandena borde samma reform införas småningom i takt med de kungliga propositionerna. Regeringen sades nämligen ha meddelat sin avsikt att successivt gå över till singularformer. Något beslut i riksdagen behövde motionerna inte förranleda. Frågan var löst med utskottens utlåtanden!

"Annu fasthållas de gamla pluralformerna i officiellt språk", skrev Erik Wellander 1947. "Den stora och för varje år växande betydelse, som det s. k. kanslispråket har för vårt modernsål över huvud, tryggar för dem alltjämt en ganska stark opposition, som — naturligtvis under förutsättning av statsmakternas fortsatta stöd — kan hållas ännu så längt man kan se framåt."

Men nu hade alltså beredningsutskotten i all stillhet skrivit svensk språkhistoria?

Så enkelt gick det inte. Riksdagens talmanskonferens ville också ha ett ord med i laget och beslöt (28/2) att de plurala verbformerna skall bibehållas i riksdagstrycket, utom i de fall då enskilda utskott eller riksdagsman själva väljer singularformerna — i utskrivna manuskript eller genom tillsägelse vid protokollsjusteringen. Och från regeringshåll meddelas att man vinst inte avsäg att generellt gå över till singulara verbformer i propositionerna (DN 8/3).

Den putslustiga frågan om vilken myndighet som egentligen bestämmer över riksdagens språkform liksom över svenska folkets officiella språk över huvud taget överlämnas med varm hand till den statsvetenskapliga forskningen. En språkman intresserar det mer att lakta att Ture Nerman m. fl. ända till nu har mäst finna sig i att se sina talspråkliga former av typen *vi bar* ändrade till *vi buro*. Det får i riksdagsstenografernas instruktioner heta att de inte får förvanska den personliga färgen i de olika talarnas språk. Valet mellan *vi bar* och *vi buro* är i vår tid just en sådan fråga om personlig färg och stil — och inte en formalitet eller ett rent tekniskt problem, som bara angår stenograferna och riksdagstryckeriet! (Se t. ex. Wellanders skrift "Vi gå eller vi går?")

Vi svenskar har med åren gripits av allt större kärlek till ordning och planhyvling, också i sammanhang där vi utan extra kostnad kunde unna oss nöjet av omväxling. Också talspråket har bekymrade pedagoger satt i gång att rikskilla rikta. Mitt i denna beskäftiga byråkratisering har riksdagen med sina säregna traditioner och sin fasta förankring i landets många provinsmiljöer i vissa avseenden faktiskt framstått som något av en motståndsö!

Att ändra *vi bar* till *vi buro* innebär i den heliga planhyvlingens namn en språklig intolerans, som borde vara ovärdig vår riksdag. Men det omvända är inte stort bättre! Att generellt införa singulara verbformer i debattreferaten, som de reformvänliga åtminstone på somliga håll tycks åsyfta, finns det ingen anledning till. Det exklusiver riksdagsmän, t. ex. folkpartisterna Yngve Larsson och Åke Holmbäck, som i överenstämmelse med en äldre retorisk tradition talar med plurala verbformer i kamrarna, och det finns ganska stora områden av vårt land där verbens pluralformer är i bruk i dialekterna (delar av södra Sverige, Färö på Gotland, övre Dalarna, norra Norrland). Och så har vi lagspråket! Det är med andra ord vitsat inte bara för att tillmötesgå de stora och slentrianmässig kanslisvenskas krav som man vill kräva tolerans också för verbens pluralformer.

Till demokratins grundvärden hör inte bara jämlikhet, utan också frihet. Frihet att vara sig själv och att i vårt aktuella fall välja den språkform som bäst passar era kynne och intentioner. Sannolikt kommer verbens pluralformer liksom det mesta till sist att självdö (om till fromma eller men för vårt moderamål är en omtvistad språkteoretisk fråga), men vi har fördenskull ingen anledning att officiellt slå ihjäl dem.

Tolerans framför allt!

Stridsflygarminnen

Hur en jaktflygare upplever striden, vad han tänker, känner och gör när han kanar omkring i luften och söker få in motståndarkabinen i siktet registreras med intensiv skärpa i *Pierre Clostermanns Det stora uppdraget* (Gleerups, 16:50). Clostermann klarade sig ganska helskinnad genom mer än fyra hundra operationer över fruntorna i väster, men trots detta förefaller han aldrig ha nått det stadium där rutinen trubbar av slimmena ömtåligheten. Trots-gen var det därför han överlevde. Men bok består av fortlöpande halsbrottsmanöver, vilkas format successivt stegras: den dramatiska kulmen nås D-dagen och tiden därefter, då pressen på de allierade flygarna var så orimlig att många av dem snabbt förvandlades till neurotiker med tryckningar i ansiktet som gamla morfinister, om man får tro Clostermann — och han förefaller ytterligt sannfärdig. Det intressanta med hans bok är att den förmår balansera det upplevda yttre skeendet mot ett inre: de röda spårljusen från automatkanonerna avteckna sig mestadels mot en fond av kaos, emanerbetskänsla och grå fruktan.

TORE HALLEN

Reservofficerarnas värvfattiyllan i Stockholm av Vendelsö vunna i seniorklassen av Rune Edström med 99 poäng före Gunnar Johansson med 96,2 och Bo Carlstedt med 102,75. Lagtävlingen togs av vägg- och vattenbyggnadskåren.

Freys auktionshall
mottager till
nästkommande
auktion
i slutet av april
bättre möbler, guld, silver och juveler, mattor, tavlor, konstsaker och antikviteter.
Förskott lämnas utan extra kostnader
Vi hämta ens bevaknings- och inropningsuppdrag avgiftsfritt.
Ring 67 99 60
Freys Express AB
Grevturegatan 11, Stockholm.

VARNING!
för RESISTENTA mal!
(motsåndskraftiga mot vanliga gifter)

DAGENS NYHETER

TEGELBACKEN, STOCKHOLM 1
Telefon: 22 40 00
för riksamtal: 22 40 20
Telegramadress: Dagsnyheter
Postgiro 4168 (för annonser) nummer 4167 (för prenumeration)

Chefredaktör: Herbert Tingsten (Träffas säkrast kl. 12.30—14.30)
Politisk kvredredaktör: Leif Ahlberg
Redaktionschef och ansvarig utgivare: Sten Rudmen

Dagens Nyheters Aktiebolag: Verkst. direktör: Helge Bratborn

PRENUMERATIONSPRISER
A - Stockholmsupplagan

	Stor-Stholm	Övriga tidningsområden landet
Månad	kr. 5:75	kr. 5:50
Kvartal	„ 16:75	„ 16:—
Halvår	„ 33:—	„ 31:50
Helår	„ 66:—	„ 62:—

ANNONSPRISLISTA
daterad 1/1 1952 tillhandahålles på begäran.

Dagens Nyheters tryckeri, Stockholm, 1952.

Kyrkoherden i Glimåkra föreslås till komminister i Matteus

På förslag till en komministertjänst i Matteus pastorat har domkapitlet i Stockholm i första rummet uppsatt kyrkoherden i Glimåkra Folke Wentrup, i andra komministern i Stora Tuna Bernhard Lund, och i tredje kvarvarande kyrkoherden i Högalid Karl Erik Fridblom.

Till en komministertjänst i S:t Görans pastorat föreslås i första rummet komministern i Gudmundrå Per Wagndal, i andra kyrkoherden i Helgesta Gunnar Gunolf och i tredje kyrkoherden i Husby-Rekarne Arne Swahn.

I RADIO I KVÄLL Kl. 20.15

berättar fil. dr Per Collinder om landskap på månen.

Den populäre radioföreläsaren har i höst utgivit boken

VÄRLDAR I RYMDEN

Astronomi för alla

"Han leder läsaren bort från jorden, till månen, planeterna, solen, stjärnorna och slutligen långt längt bort till avlägsna vintergator, till fjärran rymder och tider. En hittre resemarkskalk kan man ej begära."
Professor John Tandberg i Sv. D.

Hftr. 17:50 Inb. 21:50

En NORSTEDTS bok

Pröva Edra tekniska anlag – *gratis*

Om Ni har intresse och anlag för teknik kan Ni utbilda Er till självständigs och högt avlönade befattningar inom industrin. Ni får utan kostnad genomgå ett anlagsprov, som utföres i hemmet och insändes till NKI-skolans fackpsykologer för bedömning. Studieintresserade med framtidsande tekniska anlag kunna erhålla stipendier.

Över 1000 ingenjörer ha utbildats genom NKI-studier.

Klipp och sänd kupongen i dag!

Ingenjörsutbildning på 36 linjer ☐
Förmanskurser ☐
Maskinteknik
Verkstadsteknik
Gjuteriteknik
Motorteknik
Bilteknik
Flygteknik
Värme- o. ventilat
Elektroteknik
Radioteknik
Byggnadsteknik
Väg- o. vattenbyggnadsteknik
Kemi o. kemisk teknologi
Textilteknik
Trä-, cellulosa- och pappersteknik
Offert e. förslagsing
Produktion o. personal

Kurser för utbildning till
Avsyning
Bilreparatör
Byggnadsritare
Byggnadsritare
Cellulosatekniker
Chaufför
Deminutör
Driftledare
Driftledare
Elektriker A, B och C
Elmontör
Flygmaskinist
Flygmekaniker
Flygmontör
Gjutare
Gjutmästare
Jordbruksmekaniker
Kemist
Kontrollant

Laborant
Lantmaskinist
Sömnadsinst
Luftsvetsgivare
Maskinritare
Mästare inom rörledningsbranschen
Maskinsättare
Radiosrvicoman
Radiotekniker
Radiotelegrafist
Reparatör
Schaktmästare
Skyddsombud
Svetsmästare
Svetsare
Textilarbetare
Vägmästare
Värme- o. sanitetstekniker
Värmeledningsmontörer

Önskar Ni upplysningar om något som ej finns med i förteckningen — skriv det i rutan här nedan.

Jag önskar upplysningar om

Tekniska gymnasie-kurser

Till NKI-skolans tekniska fackavdelningar · S:t Eriksgatan 33, Stockholm
— Nordens största tekniska korrespondensinstitut —

Sänd gratis teknisk studiehandbok och upplysningar om prov på anlag för tekniska studier. Jag är särskilt intresserad av det jag noterat med ett kryss.

Namn
Adress

DN 11/3 -52.

ASKI
Skapar Kontorets Interiör
modernt funktionellt
Se vårt utställning
BRUNKEBERGSTORG 8
TEL. VÄXEL 24 40 20

Om
Om
Om
Ni skulle falla ifrån...
— det är en obehaglig tanke som ibland inställer sig. Men tänk också på att det är ansvarigt mot Edra anhöriga att inte vara med i en begravningsfond.
SEC:s Begravningsfond är en av landets största och premien är endast några kronor per år.
Ring eller besök något av våra kontor för närmare upplysningar.
STOCKHOLMS ERKÄNDA CENTRALSJUKKASSAS BEGRAVNINGSFOND
Kornhamnstorg 4 • Tel. 23 24 80 (växel)

Arkitekt och entreprenör valde
SERPONIT
fasadputs därför att Serponit är fuktskyddande, klimatbärdigt, ger låga underhållskostnader

Resultatet i Växjö putsat med Serponitputs.

och därför att
SERPONIT
putsade hus pryder sin plats
Serponit fasadputs framhäver byggnadsdetaljerna, samtidigt som den skyddar de fuktkänsliga ytterväggsmaterialen. Gör som HSB i Växjö. De tog "det säkra före det osäkra", de valde i samråd med entreprenören, J. Hanssons Byggnads AB, Serponit Fasadputs. Begär Serponit-broschyren från
ERNSTRÖM & Co AB
GÖTEBORG, Tel. 13 25 05, 13 81 02 — STOCKHOLM 42, Tel. 19 54 05, -06, -07, -08

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.